

พฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการหาเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 จังหวัดร้อยเอ็ด*

Voting Behaviors and Political Campaigns in the 2019 Thailand
General Election, Roi Et Province

ศุทธิกานต์ มีจัน**

Suthikarn Meechan***

บทความนี้

Received

3 ตุลาคม 2562

Revised

6 มีนาคม 2563

Accepted

9 มีนาคม 2563

บทคัดย่อ

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 จังหวัดร้อยเอ็ด มีระดับการแข่งขันที่แตกต่างกันไปตามจำนวนของผู้สมัครที่มีความโดดเด่นในพื้นที่ แม้ว่าการใช้ระบบห้วคะแนนและการซื้อเสียงในลักษณะต่างๆ ยังคงมีอยู่ แต่ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงมากต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชน คือ การแข่งขันเชิงนโยบายและการเรียนรู้จากความขัดแย้งหรือการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประกอบกับสภาวะการณ์การเติบโตทางเศรษฐกิจ ไปจนถึงสถานการณ์ทางการเมืองต่างๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นพื้นที่ในการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครและยังถูกนำมาใช้ทั้งในการเชื่อมโยง ขยายและสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายในการบริหารจัดการ การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งด้วย ด้านผลการเลือกตั้งแม้ว่าพรรคเพื่อไทยยังคงได้รับชัยชนะในพื้นที่เขตเลือกตั้งส่วนใหญ่ในจังหวัด แต่ภูมิทัศน์ทางการเมืองของจังหวัดร้อยเอ็ดมีแนวโน้มที่จะมีลักษณะของการเมืองแบบพื้นที่ที่เปิดมากขึ้น รวมไปถึงแนวโน้มที่พรรคการเมืองจะมีบทบาทสำคัญในการสรรหาคัดเลือกและสนับสนุน การหาเสียงในการเลือกตั้งท้องถิ่นที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

คำสำคัญ พฤติกรรมลงคะแนนเสียง การเลือกตั้ง การเมืองไทย

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัย เรื่อง “การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและ พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 จังหวัดร้อยเอ็ด” โครงการวิจัยภายใต้ โครงการการศึกษารูปแบบและการดำเนินงานของสถาบันการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่ โดยสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

*** Assistant Professor, College of Politics and Governance Mahasarakham University

Abstract

The study of political competition and activities in Roi Et Province during Thailand's 2019 general election reveals that the number of outstanding candidates in each constituency produced multiple levels of competition. In terms of political campaigns, vote canvassing and vote-buying still exist in various forms. The factors that instead have a more powerful influence on people's choices include policy competition, learning from the ideological struggle throughout a decade of Thai political conflict, economic growth, and concerning the political situation at that time. Furthermore, the online platform was an excellent opportunity to create space in the election campaign, facilitating reduced costs and limitations for candidates in many ways. These modern technologies are used in campaign management to link, expand, and strengthen networks. The election results show that most of the candidates from the Pheu Thai Party were elected, yet open area politics characterize the political landscape of Roi Et Province. In particular, the coming local elections will play an essential role in recruiting and supporting local political candidates.

Keyword : Voting Behavior, Election, Thai Politics

ความนำ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 เป็นการเลือกตั้งครั้งแรกภายหลังการรัฐประหารและเข้าควบคุมการใช้อำนาจทางการเมืองและการบริหารราชการโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ตั้งแต่ พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา ในฐานะกรณีศึกษา กล่าวได้ว่า ร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ที่ได้รับความสนใจทั้งในเชิงของสถานการณ์ทางการเมืองและพฤติกรรมเลือกตั้งของประชาชน ดังที่ได้รับการกล่าวถึงปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง หรือ “โรคร้อยเอ็ด” และ “อาจสามารถโมเดล” ในฐานะพื้นที่ที่น่ารังเกียจและแก้ปัญหาความยากจนของคนชนบทในยุครัฐบาลทักษิณ ชินวัตร รวมทั้งความเคลื่อนไหวทางการเมืองในฐานะ

หนึ่งในพื้นที่หลักของกลุ่มเสื้อแดง เมื่อเป็นเช่นนี้ การทำความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเลือกตั้งของประชาชนและตัวแสดงทางการเมืองอื่นๆ ในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด จะเป็นตัวอย่างที่ดีต่อการอธิบายลักษณะและแนวโน้มการเมืองทั้งระดับภูมิภาคและระดับชาติภายใต้การเมืองการปกครองไทยในระยะเปลี่ยนผ่านได้เป็นอย่างดี

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองก่อนการเลือกตั้งในจังหวัดร้อยเอ็ด

ภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 ที่มีการใช้มาตรการต่างๆ ในการรักษาความสงบเพื่อยุติการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่างๆ ทำให้การรวมตัวกันของกลุ่มเสื้อแดงคลายตัวและลดบทบาททางการเมือง

ลงไปอย่างชัดเจน โดยความเคลื่อนไหวก่อนการเลือกตั้งนั้นกล่าวได้ว่า กลุ่มการเมืองต่างๆ อาทิ นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการและกลุ่มอื่นๆ ที่เคยเคลื่อนไหวทางการเมืองก่อนการรัฐประหารไม่ได้แสดงบทบาทอย่างชัดเจนนักในการสนับสนุนหรือต่อต้านผู้สมัครหรือพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง ประกอบกับเงื่อนไขของกฎหมายที่ระบุให้ผู้สมัครห้ามหาเสียงเลือกตั้งโดยใช้ถ้อยคำที่รุนแรง ก้าวร้าว หยาบคาย หรือปลุกระดม ทำให้บรรยากาศเลือกตั้งใครครั้งนั้นๆ ผู้สมัครแต่ละฝ่ายไม่ปราศรัยพาดพิงหรือโจมตีผู้สมัครฝ่ายตรงข้ามแต่อย่างใดแม้ในพื้นที่ที่มีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้นก็ตาม (สนทนากลุ่มผู้ร่วมสนทนา, 2 มิถุนายน 2562) แต่มุ่งเน้นไปที่การปราศรัยในเชิงเปรียบเทียบผลงานของรัฐบาลปัจจุบันและรัฐบาลจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา ตลอดจนนโยบายที่โดดเด่นของพรรค รวมทั้งการเลือกตั้งในฐานะเครื่องมือหรือสัญลักษณ์ในการต่อต้านเผด็จการ เป็นต้น

ในด้านความนิยมและการคาดการณ์ต่อผลการลงคะแนนก่อนการเลือกตั้ง กล่าวได้ว่า แม้จังหวัดร้อยเอ็ดจะเป็นหนึ่งในฐานเสียงสำคัญของพรรคเพื่อไทยและอดีตฐานมวลชนของกลุ่มคนเสื้อแดง แต่นักการเมืองคนสำคัญของจังหวัดที่เป็นผู้สมัครของพรรคอื่นๆ เช่น พรรคชาติไทยพัฒนา และพรรคการเมืองใหม่ อย่างพรรคพลังประชารัฐ และพรรคอนาคตใหม่ ต่างได้รับความนิยมจากประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากความนิยมต่อผู้สมัครในแต่ละเขตเลือกตั้ง พบว่า แม้การเลือกตั้งครั้งนี้จะมีผู้สมัครและพรรคการเมืองเป็นจำนวนมาก แต่ความโดดเด่นทั้งในการได้รับความสนใจและการแสดงบทบาทในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งยังคงเป็นบทบาทนำของผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดใหญ่และผู้สมัครที่มีฐานเสียงดั้งเดิมในพื้นที่ ซึ่งระดับการแข่งขันแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

ลักษณะที่ 1 การแข่งขันระหว่างผู้สมัคร 3 พรรค ได้แก่ เขต 1 ซึ่งเป็นเขตเลือกตั้งที่มีประชากรมากที่สุด และถูกจับตามองว่าเป็นเขตเลือกตั้งที่มีการแข่งขันกันระหว่างผู้สมัครที่มีความโดดเด่นจาก 3 พรรคการเมือง ซึ่งล้วนแล้วแต่เคยเป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตนี้ ได้แก่ นายอนุรักษ์ จูริมาต จากพรรคชาติไทยพัฒนา นายวรารักษ์ พันธุ์ศิลา จากพรรคเพื่อไทย และนายสานิต ว่องสั่นพงษ์ ซึ่งเป็นผู้สมัครจากพรรคพลังประชารัฐ โดยผู้สมัครจากทั้ง 3 พรรคต่างลงพื้นที่ในการหาเสียง ตลอดจนการจัดเวทีปราศรัยทั้งระดับหมู่บ้านและเวทีปราศรัยใหญ่ รวมไปถึงการใช้ระบบหวัคคะแนนเพื่อสนับสนุนการหาเสียงในพื้นที่

ลักษณะที่ 2 เป็นการแข่งขันระหว่างผู้สมัคร 2 พรรค คือ พรรคเพื่อไทยและพรรคพลังประชารัฐ ได้แก่ เขต 2, 3 และ 4 ซึ่งเป็นเขตเลือกตั้งที่อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคเพื่อไทยครองพื้นที่มายาวนาน โดยเขต 3 ได้รับการประเมินว่าเป็นเขตที่มีการแข่งขันอย่างเข้มข้นมากที่สุด เนื่องจากเป็นการแข่งขันกันระหว่างนายนิรมิต สุจारी อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สังกัดพรรคเพื่อไทย และนายเอกภาพ พลซื่อ จากพรรคพลังประชารัฐ ซึ่งเคยเป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเคยถูกตัดสิทธิทางการเมืองในฐานะหนึ่งในกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย ทั้งยังเป็นหนึ่งในผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการวางแผนการหาเสียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพรรคพลังประชารัฐ

ลักษณะที่ 3 เป็นเขตเลือกตั้งที่ผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทยยังมีฐานเสียงที่เข้มข้น หรือเป็นการแข่งขันกับผู้สมัครซึ่งยังไม่มีฐานเสียงที่เข้มข้น ได้แก่ เขตเลือกตั้งที่ 5 ผู้สมัครที่มีความโดดเด่น คือ นางสาวจิราพร สินธุไพร ซึ่งเป็นบุตรสาวของนายนิสิต และ นางอมร สินธุไพร อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย ทั้งยังเป็นแกนนำคนสำคัญของกลุ่มคนเสื้อแดง ในนามแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) แม้ว่า

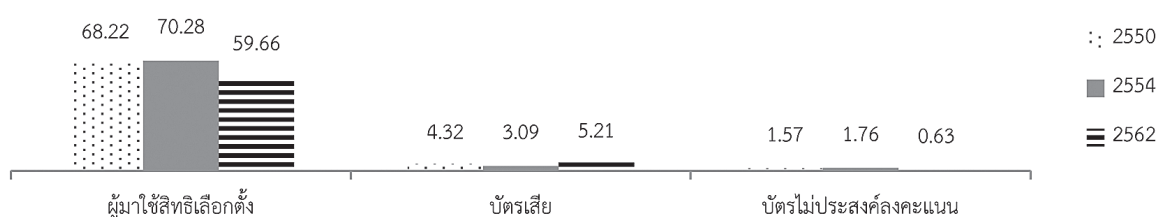
เป็นผู้สมัครหน้าใหม่แต่ฐานเสียงหรือคะแนนนิยมในพื้นที่ที่มีต่อทั้งครอบครัวและพรรคเพื่อไทยยังคงมีอยู่อย่างเหนียวแน่นเช่นเดียวกับหลายเขตเลือกตั้งในภาคอีสาน (Saowanee,2019, p.187) ในขณะที่เขตเลือกตั้งที่ 6 และ 7 เป็นการลงสมัครของอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคเพื่อไทยที่ผู้สมัครจากพรรคอื่นยังไม่มีคะแนนโดดเด่นมากนัก

อย่างไรก็ดี ในด้านความเคลื่อนไหวและบทบาทของทหารหรือกองกำลังรักษาความสงบในพื้นที่ก่อนการเลือกตั้ง ได้รับการกล่าวถึงทั้งในรูปแบบของการเข้ามาเยี่ยมพื้นที่โดยตรงในการเข้ามาตรวจสอบข้อร้องเรียน การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่างๆ รวมไปถึงสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เรื่องความนิยมที่มีต่อผู้สมัครและความนิยมต่อรัฐบาล และการเข้ามาสำรวจความเคลื่อนไหวในพื้นที่ทางอ้อมในรูปของโครงการพัฒนาต่างๆ (สนทนากลุ่มผู้นำชุมชน ,16 เมษายน 2562 และ สรุพงษ์ แสงเรณู, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2562) ตลอดจนบทบาทในการติดตามและจับตาดูการหาเสียงของผู้สมัครบางพรรคการเมืองในพื้นที่ เช่น มีการบันทึกภาพและวิดีโอในขณะปราศรัยหรือลงพื้นที่เพื่อพบปะประชาชน รวมไปถึงการมาเฝ้าระวังในพื้นที่บริเวณใกล้กับสำนักงานของผู้สมัครในช่วงวันก่อนลงคะแนน เป็นต้น

ผลการเลือกตั้งและแบบแผนในการลงคะแนนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ความตื่นตัวในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนเป็นผลมาจากปัจจัยด้านสถานการณ์ภาพรวมของประเทศที่ประชาชนต้องการการเลือกตั้งภายหลังจากรัฐประหารที่ทำให้ว่างเว้นจากการเลือกตั้งในทุกๆ มาเป็นเวลานานและมีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก ประกอบกับผลจากการจัดเวทีปราศรัยใหญ่ของแกนนำพรรคการเมืองต่างๆ ในจังหวัดอย่างต่อเนื่องเนื่องจากร้อยเอ็ดมีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่า 1 ล้านคน ประกอบกับภูมิศาสตร์เชิงพื้นที่ซึ่งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสะดวกต่อการเดินทางเชื่อมกับจังหวัดอื่นๆ ในภูมิภาค ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่แม้จะมีความนิยมต่อพรรคเพื่อไทยแต่ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ความนิยมหรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มการเมืองใดอย่างเด่นชัด รวมทั้งการขยายตัวของการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ทำให้เห็นภาพของการตื่นตัวของประชาชนที่ให้ความสนใจต่อการเลือกตั้งเป็นอย่างมาก นอกจากนี้แล้ว ยังเป็นผลจากอิทธิพลเชิงพื้นที่ซึ่งมีประสบการณ์การต่อสู้ทางการเมือง ความไม่พอใจต่อปัญหาทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นภาคการผลิตหลักของจังหวัด เป็นต้น

แผนภาพที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบอัตราการมาใช้สิทธิของประชาชนในการเลือกตั้ง 2550 2554 และ 2562

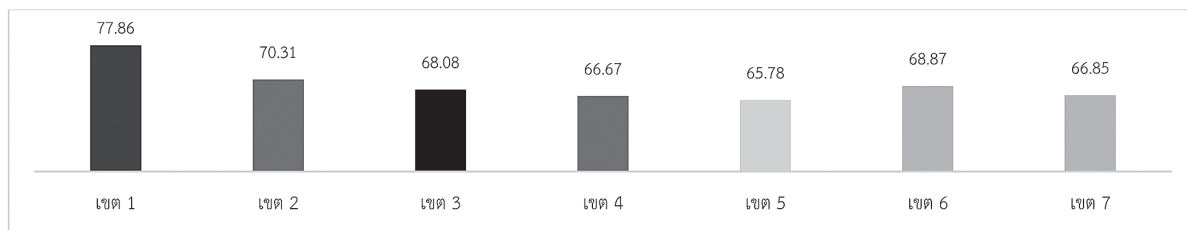
เมื่อพิจารณาถึงอัตราการมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนเปรียบเทียบ พ.ศ. 2550, 2554 และ 2562 ดังแผนภาพที่ 1 พบว่าการมาใช้สิทธิเลือกตั้งใน

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 กลับมีอัตราที่ต่ำกว่าการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกหลังจากการรัฐประหาร พ.ศ. 2549

และการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2554 ซึ่งอยู่ภายใต้บรรยากาศของความขัดแย้งทางการเมือง เช่นเดียวกับจำนวนบัตร

เสียที่มากขึ้น ในขณะที่บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนนมีอัตราต่ำลงเมื่อเทียบกับการเลือกตั้งทั้ง 2 ครั้ง ที่ผ่านมา

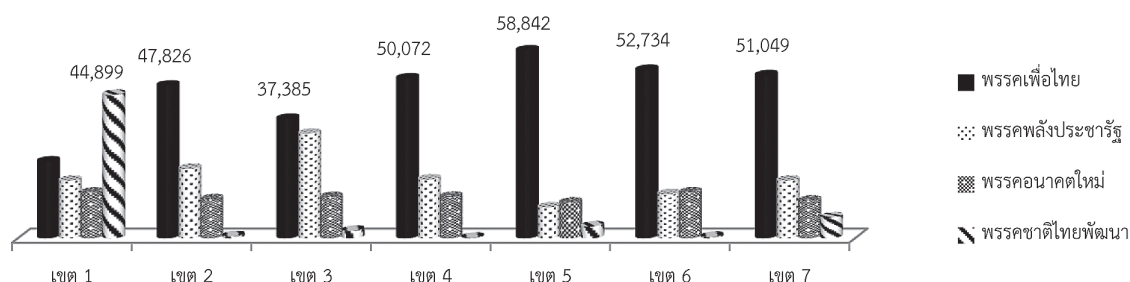
แผนภาพที่ 2 แสดงอัตราการมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเขตเลือกตั้ง

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเข้มข้นในการแข่งขันในช่วงเวลาก่อนวันลงคะแนนเลือกตั้งกับระดับของการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่าในเขตเลือกตั้งที่มีระดับการแข่งขันเข้มข้นจะมีอัตราการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งที่สูงขึ้น ตรงกันข้ามกับเขตเลือกตั้งที่มีอัตราการแข่งขันต่ำซึ่งจะมีอัตราการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนต่ำลง (Norris, 2004 ; Jordan, 2017) ดังเห็นได้จากแผนภาพที่ 2 พบว่า เขตเลือกตั้งที่ 5 เป็นเขตเลือกตั้งที่มีอัตราของผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งต่ำที่สุด เช่นเดียวกับเขตเลือกตั้งที่ 7 ซึ่งเป็นเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครโดดเด่นจากพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวทั้งในเชิงของฐานเสียงของผู้สมัครและความนิยมต่อพรรค

ในขณะที่เขตที่มีระดับการแข่งขันสูง เช่น เขตเลือกตั้งที่ 2 , 3 และ 4 ซึ่งเป็นการแข่งขันกันระหว่างผู้สมัครจากพรรคการเมืองใหญ่ 2 พรรค มีอัตราการออกมาใช้สิทธิที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ต่างจากอัตราการมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 ซึ่งเป็นเขตเลือกตั้งที่เป็นการแข่งขันในการหาเสียงระหว่างผู้สมัครที่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจาก 3 พรรคการเมือง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นอกจากระดับการแข่งขันระหว่างผู้สมัครและพรรคการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งแล้ว จำนวนผู้สมัครที่มีความโดดเด่นในแต่ละเขตเลือกตั้งยังเป็นปัจจัยหนึ่งในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งอีกด้วย

แผนภาพที่ 3 เปรียบเทียบผลการเลือกตั้งของพรรคเพื่อไทย พรรคพลังประชารัฐ พรรคอนาคตใหม่ และพรรคชาติไทยพัฒนา เขต 1-7 จังหวัดร้อยเอ็ด

จากแผนภาพที่ 3 พบว่า ผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้ง จำนวน 6 เขต จากทั้งหมด 7 เขต เลือกตั้ง โดยมีคะแนนรวมที่ได้ในจังหวัดเป็นจำนวน 321,908 คะแนน หรือคิดเป็น ร้อยละ 47.20 ในขณะที่ พรรคพลังประชารัฐที่แม้ไม่มีผู้สมัครได้รับการเลือกตั้ง แต่ได้คะแนนรวมของพรรค เป็นอันดับที่สอง เป็นจำนวน 132,328 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.40 ส่วนพรรคที่ได้คะแนนรวมเป็นอันดับที่สาม คือ พรรคอนาคตใหม่ ได้คะแนน 89,628 คะแนน หรือ ร้อยละ 13.14 ด้าน พรรคชาติไทยพัฒนามีผู้สมัครได้รับเลือกตั้ง จำนวน 1 เขต ซึ่งได้รับคะแนนรวมเป็นอันดับที่ 4 จำนวน 58,836 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 8.63 โดยเป็นคะแนน ที่มาจากเขตเลือกตั้งที่ 1 ถึง 44,899 คะแนน หรือ คิดเป็นมากกว่าร้อยละ 76 ของคะแนนที่พรรคชาติไทย พัฒนาได้รับทั้งหมดจากทุกเขตเลือกตั้งในจังหวัดร้อยเอ็ด

กล่าวได้ว่า ผลคะแนนเลือกตั้งในแต่ละเขตข้างต้น สามารถจัดกลุ่มลักษณะของระดับคะแนนของ ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดและได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรในเขตต่างๆ ของจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ดังนี้

ลักษณะที่ 1 ระดับคะแนนเสียง

แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

(1) **เขตเลือกตั้งที่ผู้ชนะการเลือกตั้งมีคะแนนนำแบบเด็ดขาด** หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง ได้คะแนนมากกว่าผู้สมัครที่มีจำนวนคะแนนรองลงมา มากกว่า 20,000 คะแนน ได้แก่ เขตเลือกตั้งที่ 1, 2, 4, 5, 6 และ 7 ซึ่งในเขตเลือกตั้งที่ 1 นายอนุรักษ จูริมาศ พรรคชาติไทยพัฒนา ได้คะแนนมากกว่านาย วรารักษ์ พันธุ์ศิลา ผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทยถึง 20,899 คะแนน และยังถือว่าเป็นเขตเลือกตั้งที่ผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทย ได้คะแนนเสียงน้อยที่สุดของจังหวัดร้อยเอ็ด

(2) **เขตเลือกตั้งที่ผู้ชนะการเลือกตั้งไม่มีคะแนนนำแบบเด็ดขาด** หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง

ได้คะแนนมากกว่าผู้สมัครที่มีจำนวนคะแนนรองลงมา ไม่มากนัก ซึ่งเป็นเขตที่มีระดับการแข่งขันสูงมากระหว่าง ผู้สมัครที่มีฐานเสียงหนาแน่นในพื้นที่ ได้แก่ เขตเลือกตั้ง ที่ 3 ซึ่งนายนิรมิต สุจารี จากพรรคเพื่อไทย ได้คะแนน มากกว่านายเอกภาพ พลซื่อ ผู้สมัครจากพรรค พลังประชารัฐ เพียง 4,670 คะแนน และด้วยการแข่งขัน ที่เข้มข้นทั้งยังมีผลคะแนนที่ห่างกันไม่มากนักได้นำไปสู่ การมีข้อร้องเรียนการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งในเขตนี้

ลักษณะที่ 2 ทางเลือกของการลงคะแนนเสียง

แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ

(1) **การลงคะแนนเลือกแบบเน้นพรรคการเมือง** ผลจากการปฏิรูปการเมืองผ่านบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างค่านิยมของ พรรคไทยรักไทยจากการนำนโยบายที่หาเสียงไว้มา ปฏิบัติเป็นนโยบายของรัฐบาลได้อย่างเป็นรูปธรรม ได้นำ ไปสู่การเปลี่ยนแปลงแผนในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ของประชาชน ที่อิทธิพลด้านค่านิยมที่มีต่อพรรค เป็นปัจจัยที่มีผลสำคัญมากกว่าตัวผู้สมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังเห็น ได้จากการปรับตัวของพรรคการเมืองต่างๆ ที่หันมาให้ความสำคัญกับการผลิตและนำเสนอโยบายต่างๆ ของ พรรคอย่างชัดเจนมากขึ้น ซึ่งผลคะแนนในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ดดังที่ได้นำเสนอมา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพรรคการเมืองในฐานะ ปัจจัยที่ผู้ลงคะแนนเสียงใช้ในการตัดสินใจเลือก ดังพิจารณาได้จากคะแนนของพรรคการเมืองที่ได้ คะแนนรวมสูงสุด 3 อันดับแรกของจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่

พรรคเพื่อไทย

แม้ว่าผู้สมัครของพรรคเพื่อไทยในบางเขต เลือกตั้งจะได้รับการวิจารณ์เกี่ยวกับการทำงานและ การรักษาความผูกพันกับประชาชนในพื้นที่ในช่วงเวลา

ของการไม่ได้มีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ แม้แต่ในช่วงเวลาก่อนหน้านี้ แต่ความนิยมที่ประชาชน มีต่อพรรคยังคงมีความเหนียวแน่นแม้ว่าจะมีระดับ คะแนนลดลงไปก็ตาม ซึ่งปัจจัยที่ทำให้พรรคเพื่อไทย ยังคงครองบทบาทนำในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด มาจาก ความสามารถในการผลักดันนโยบายที่หาเสียงไว้ไป ปฏิบัติเป็นนโยบายรัฐบาล นั้นหมายถึงการรักษาพันธ สัญญาหรือข้อตกลงต่อผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ได้เป็น เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้พรรคยังได้รับความนิยมจาก ประชาชนในพื้นที่ (Kitschelt & Kselman, 2012) ประกอบกับศักยภาพด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของ รัฐบาลปัจจุบันซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่ได้รับการพูดถึง ในวงกว้างที่ประชาชนรับรู้ได้จากประสบการณ์ในชีวิต ประจำวันของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเกษตรกร อันเป็นภาคการผลิตหลักในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ประการต่อมา คือ แม้ประชาชนส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า มีพรรคการเมืองจำนวนมากที่มีความน่าสนใจ แต่มี ความเชื่อว่าการแสดงถึงการไม่สนับสนุนรัฐบาลปัจจุบัน เป็นเงื่อนไขที่ต้องนำมาพิจารณาก่อน นอกจากนี้ยัง มีการตั้งข้อสังเกตว่า ความไม่พอใจต่ออดีตสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรของพรรคเพื่อไทยในการทำงาน เชิงพื้นที่และบทบาทของพรรคเพื่อไทยในการต่อสู้กับ การรัฐประหารที่ผ่านมา ทำให้ผู้ที่เคยสนับสนุนพรรค เพื่อไทยในอดีตได้เปลี่ยนไปให้การสนับสนุนพรรค อนาคตใหม่เป็นจำนวนมาก

พรรคพลังประชาชน

แม้พรรคพลังประชาชนจะเป็นพรรคใหม่ แต่การ ใช้นโยบายหาเสียงที่ต่อยอดและดำเนินการตาม แนวนโยบายของรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลักดัน งบประมาณต่างๆ ลงสู่พื้นที่ในระดับหมู่บ้าน รวมไปถึง ความได้เปรียบในการใช้กลไกข้าราชการตั้งแต่ระดับ จังหวัดจนถึงหมู่บ้านในการเป็นส่วนสนับสนุนการ ดำเนินงานในการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมไปถึง การดึงดูดสมาชิกจากพรรคการเมืองต่างๆ

(Punchada, 2019) และการสรรหาคัดเลือกผู้สมัคร ในแต่ละเขตเลือกตั้งจากผู้ที่เคยเป็นอดีตสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรหรือมีฐานเสียงเดิมอยู่แล้ว ทั้งนี้ ผู้สมัคร ของพรรคพลังประชาชนมีความเห็นว่ากระแสข่าวถึง การได้เปรียบในการเลือกตั้งและการโจมตีพรรค พลังประชาชนในลักษณะต่างๆ ส่งผลอย่างมากต่อ ภาพลักษณ์และเป็นอุปสรรคในการสร้างคะแนนนิยม เนื่องจากการสร้างความเกลียดชังเป็นสิ่งที่ทำได้ยากกว่า การสร้างความรักและศรัทธาโดยเฉพาะเมื่อเกิดขึ้นกับ พรรคการเมืองที่ต้งขึ้นใหม่

พรรคอนาคตใหม่

คะแนนจำนวนมากที่พรรคอนาคตใหม่ได้รับ ในฐานะพรรคการเมืองใหม่และผู้สมัครที่ไม่ได้มี การสะสมฐานคะแนนเสียงมาก่อน อยู่ภายใต้ความเชื่อ ที่ว่ามาจากกลุ่มผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นครั้งแรก (อรรถสิทธิ์ พานแก้ว และคณะ, 2562) รวมไปถึง ประชาชนที่ต้องการทางเลือกใหม่และสนับสนุนจุดยืน ของพรรคในการต่อต้านเผด็จการ ซึ่งในช่วงเวลาของ การหาเสียงเลือกตั้งนั้น บางเขตเลือกตั้งผู้สมัครของ พรรคอนาคตใหม่ดำเนินการรณรงค์หาเสียงน้อยมาก อีกทั้งผู้สมัครส่วนใหญ่เป็นผู้สมัครหน้าใหม่ในการแข่งขัน เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สนทนากลุ่มผู้นำ ชุมชน, 16 เมษายน 2562) ทั้งนี้ พรรคอนาคตใหม่เป็น พรรคที่อยู่ในคะแนนสูงสุดอันดับแรกในทุกเขตเลือกตั้ง สำหรับนโยบายที่ถูกนำเสนอในระหว่างการปราศรัย หาเสียงที่จังหวัดร้อยเอ็ด ก็คือ แนวคิดอีสานคืนถิ่น ที่มุ่งเน้นการสร้างงาน การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ และอุตสาหกรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดการจ้างงานและ เศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นขึ้นมา ได้ถูกนำเสนอผ่านเวที ปราศรัยของพรรคและถ่ายทอดผ่านสื่อต่างๆ

นอกจากกรณีศึกษาของพรรคการเมืองทั้ง 3 พรรค ข้างต้นแล้ว ยังพบว่า การอภิปรายด้านนโยบายพรรค การเมืองซึ่งเป็นที่ยินยอมในช่วงเวลา ก่อนการเลือกตั้งนั้น

ถือเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่และการรณรงค์ที่สำคัญที่ทำให้พรรคการเมืองมีช่องทางในการนำเสนอนโยบายและหาเสียงผ่านสื่อสาธารณะซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่และพรรคการเมืองขนาดเล็กอื่นๆ ได้คะแนนเสียงเลือกตั้งจากประชาชน (สัมพันธบุตรพรหม, สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2562 ; ปุณณปวีร์เขตวิจารณ์, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2562) อย่างไรก็ตามความสนใจต่อพรรคการเมืองเหล่านี้ลดลงไปเมื่อใกล้ถึงวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ความสำคัญของนโยบายถูกพูดถึงน้อยกว่าทางเลือกทางการเมืองระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาลจากการรัฐประหารและฝ่ายที่ต่อต้านซึ่งมีการตั้งข้อสังเกตว่า “จนกว่าการเมืองจะนิ่ง คนถึงจะมามองนโยบาย” (ทวีวัชรวงศ์ นาเมืองรักษ์, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2562) เนื่องจากผลของการเลือกตั้งครั้งนี้ถูกมองว่าอาจจะนำไปสู่การมีรัฐบาลที่ไม่มีเสถียรภาพ ดังนั้นการนำนโยบายที่หาเสียงไว้ไปปฏิบัติอาจเกิดขึ้นได้ยาก นอกจากนี้ ในด้านการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงของแบบแผนการเลือกตั้งในกลุ่มคนรุ่นใหม่ มีการตั้งข้อสังเกตว่า คนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับนโยบายโดยไม่ให้ความสำคัญกับผู้สมัครในฐานะตัวบุคคล ดังจะเห็นได้ว่า ในการเลือกตั้งนอกเขตจังหวัดผู้ลงคะแนนไม่รู้จักหรือทราบชื่อผู้สมัครในเขตเลือกตั้งของตนเอง แต่มุ่งไปที่การเลือกพรรคการเมืองเป็นสำคัญ (จิรวรรณสิทธิศักดิ์, สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2562)

(2) การลงคะแนนเลือกแบบเน้นผู้สมัคร ชัยชนะในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้ของนายอนุรักษ จูริมาศ จากพรรคชาติไทยพัฒนา เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นถึงการตัดสินใจลงคะแนนเลือกที่มุ่งเน้นคุณลักษณะของผู้สมัครเป็นสำคัญ จากแผนภาพที่ 3 ที่นำเสนอข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคะแนนที่พรรคชาติไทยพัฒนาได้รับในเขตเลือกตั้งที่ 1 กับเขตเลือกตั้งอื่นๆ มีความแตกต่างกันมาก เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนที่พรรคอนาคตใหม่ได้รับในแต่ละเขตที่มีลักษณะอยู่ในระดับคะแนนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ลงคะแนนเลือกนายอนุรักษจากคุณลักษณะส่วนบุคคล อันเนื่องมาจากผลงานและประสบการณ์ทางการเมืองประกอบกับนโยบายการพัฒนาพื้นที่โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีความสอดคล้องกับแผนหรือข้อเสนอที่ทางภาคธุรกิจและท้องถิ่นของจังหวัดร้อยเอ็ดให้ความสำคัญอีกด้วย (สมเกียรติชัยคนารักษ์กุล, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2562) นอกจากนี้แล้วกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในเขตเลือกตั้งที่เป็นเครือข่ายและให้การสนับสนุนนายอนุรักษถือเป็นเงื่อนไขสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อได้เปรียบในการสร้างและรักษาความนิยมในพื้นที่ให้นายอนุรักษแม้ในช่วงเวลาที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ตาม (Suthikarn, 2019)

ด้านคะแนนของผู้สมัครสังกัดพรรคพลังประชารัฐภายใต้กระแสความนิยมต่อพรรคและผู้นำรัฐบาลที่ไม่โดดเด่นมากนักในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนั้นคะแนนเลือกตั้งที่ได้รับส่วนหนึ่งจึงมาจากความนิยมในตัวผู้สมัคร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอิตดินการเมืองท้องถิ่นที่มีฐานคะแนนเสียงในพื้นที่ของตนเอง รวมไปถึงนักการเมืองรุ่นใหม่ที่ยังบทบาทโดดเด่นในพื้นที่ จากการสังเกตการณ์ในช่วงของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พบว่า ผู้สมัครส่วนใหญ่ของพรรคเน้นการหาเสียงที่เน้นตัวบุคคลและศักยภาพของพรรคในการผลักดันนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่เป็นสาระสำคัญ

หัวคะแนนและเงินในการเลือกตั้ง

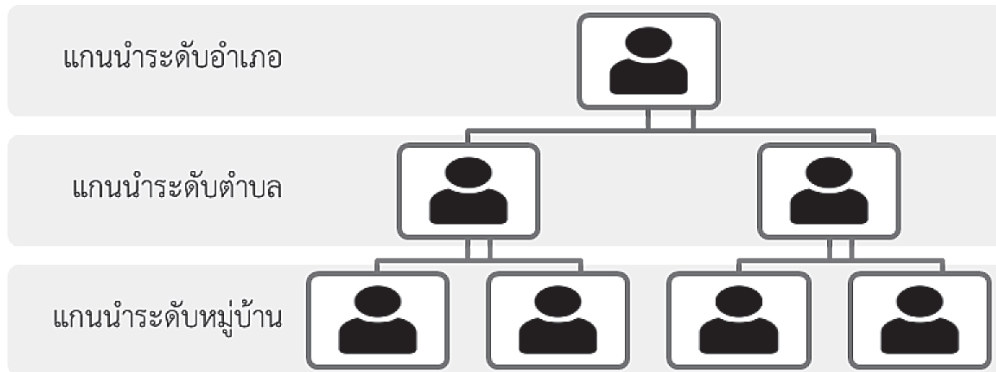
แม้ภายใต้บริบททางการเมืองและสังคมในปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามาเป็นกลไกเชื่อมโยงผู้สมัครพรรคการเมืองและผู้ลงคะแนนเลือกตั้งได้มากขึ้นแล้ว แต่ข้อจำกัดของพื้นที่ต่างจังหวัดหรือสังคมชนบทที่ผู้สมัครไม่สามารถเข้าถึงประชาชนจำนวนมากในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้หัวคะแนนจึงเป็นเครื่องมือและช่องทางสำคัญที่ยังคงมีการใช้อยู่ใน

การเลือกตั้งครั้งนี้ ซึ่งโดยภาพรวมพบว่า ผู้สมัครโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เคยได้รับการเลือกตั้งและผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดใหญ่ การใช้กลไกหวัคเนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมมีการปรับตัวในหลายลักษณะ (Anyarat, 2010) กล่าวคือ ผู้สมัครจากพรรคการเมืองต่างๆ ได้ให้ความสำคัญและยกระดับการทำงานผ่านกลไกเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยในแต่ละพื้นที่ที่มีลักษณะการดำเนินกิจกรรมที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ด้วยระยะเวลาที่ไม่ได้มีการเลือกตั้งมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้ในบางพื้นที่ต้องสร้างหวัคเนนขึ้นมาใหม่ร่วมกับการทำงานกับหวัคเนนเดิม

อย่างไรก็ดี หวัคเนนซึ่งในอดีตถูกให้ความหมายในแง่ของการเป็นผู้นำเงินจากผู้สมัครไปจ่ายให้กับประชาชนเพื่อเป็นการซื้อเสียง แต่ในปัจจุบันหวัคเนนเหล่านี้ได้รับการยกระดับให้ทำหน้าที่ประสานงาน และในบางครั้งมีบทบาทร่วมกับผู้สมัครในการวางแผนการหาเสียงและคัดเลือกบุคคลเข้าร่วมเป็นกลุ่มผู้สนับสนุน ทั้งนี้กลุ่มคนที่เข้ามาเป็นหวัคเนนเดิมที่เคยอยู่ในกลุ่มของผู้นำชุมชนที่มีตำแหน่งที่เป็นทางการได้ขยายตัวออกมาอย่างมีความหลากหลายมากขึ้น ด้วยเงื่อนไขของกฎหมายและการควบคุมของรัฐบาลที่สั่งการให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐวางตัวเป็นกลางเป็นผลให้ในบางพื้นที่คนกลุ่มนี้ไม่เคลื่อนไหวในการสนับสนุนผู้สมัครคนใดอย่างเปิดเผยมากนัก ในทางตรงกันข้ามการประกาศให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถช่วยหาเสียงได้ ทำให้กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นและกลุ่มของคนที่เคยเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวในยุคความขัดแย้งระหว่างเสื้อเหลือง-แดงกลับเข้ามามีบทบาททางการเมือง เนื่องจากการมีมวลชนและเครือข่ายทางการเมืองของตนเองในพื้นที่อยู่แล้ว

การเข้ามาเป็นหวัคเนนให้แก่ผู้สมัครในเขตเลือกตั้งต่างๆ อาจมีเงื่อนไขและลักษณะของการเข้ามาทำงานที่แตกต่างกันไป เช่น การรู้จักกับผู้สมัครเป็นการส่วนตัว และทำงานให้ในฐานะหวัคเนนมาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งบางกรณีเป็นการถ่ายโอนการทำหน้าที่จากรุ่นพ่อสู่รุ่นลูก ในขณะที่อีกด้านหนึ่งอาจเข้ามาทำงานเพราะได้รับการทาบทามจากเครือข่ายของผู้สมัคร ซึ่งหวัคเนนในลักษณะนี้ไม่ได้มีความผูกพันกับผู้สมัครมากนัก และไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าการเลือกตั้งครั้งต่อไปจะได้รับการเลือกให้มาเป็นหวัคเนนอีกหรือไม่ และด้วยข้อจำกัดของจำนวนคนที่มิมีบทบาทนำในพื้นที่ดังที่ได้กล่าวมา ทำให้เกิดลักษณะของการแบ่งหน้าที่การเป็นหวัคเนนให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคต่างๆ ของสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน เช่น กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านต้องวางตัวเป็นกลาง แต่ภรรยาไปเป็นหวัคเนนให้แก่ผู้สมัครพรรคหนึ่ง โดยที่สมาชิกในครอบครัวคนอื่นก็ไปเป็นหวัคเนนให้กับผู้สมัครพรรคอื่นเช่นกัน เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ภาพของการระดมหรือประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนไปฟังการปราศรัยของพรรคการเมืองต่างๆ ที่จัดขึ้นในพื้นที่ โดยประชาชนที่ไปเข้าร่วมกิจกรรมมักจะเป็นกลุ่มเดียวกับการไปร่วมฟังปราศรัยของพรรคการเมืองอื่นๆ เช่นกัน ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่าการใช้หวัคเนนที่ซ้อนทับกันของผู้สมัครในพื้นที่เกิดขึ้นไม่มาก เนื่องจากสังคมชนบทนั้น ผู้ที่มีบทบาทนำในกิจกรรมสาธารณะมีจำนวนไม่มากและส่วนใหญ่รู้จักกันทั้งหมด (สนทนา กลุ่มผู้นำชุมชน, 2 มิถุนายน 2562)

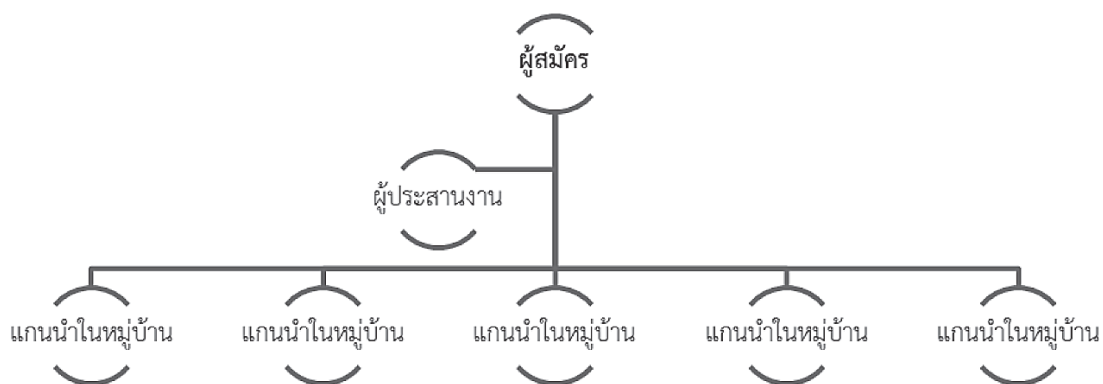
แผนภาพที่ 4 แสดงรูปแบบตัวอย่างการสร้างเครือข่าย 3 ระดับของผู้สนับสนุนหรือหัวหน้าของผู้นำ

จากแผนภาพที่ 4 เป็นภาพจำลองของข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามที่แสดงให้เห็นถึงการวางโครงสร้างหัวหน้าของผู้นำตามโครงสร้างการปกครองในเขตเลือกตั้ง โดยเริ่มจากการเลือกบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นแกนนำในระดับอำเภอ จากนั้นแกนนำระดับอำเภอจะไปหาบุคคลหรือเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นแกนนำในระดับตำบล จากนั้นแกนนำระดับตำบลจะไปติดต่อหรือเลือกบุคคลให้มาเป็นแกนนำระดับหมู่บ้านซึ่งการจัดตั้งหัวหน้าในรูปแบบนี้ อาจฟัง

หรือไม่ฟังฟังกลไกทางการปกครอง เช่น กำหนดผู้นำหมู่บ้าน ในหลายพื้นที่ผู้นำเลือกแกนนำระดับต่างๆ จากผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีบทบาทโดดเด่นในชุมชนที่ไม่มีตำแหน่งทางราชการหรือทางการเมือง ซึ่งแกนนำเหล่านี้ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้นำ ตลอดจนบริหารจัดการและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้นำในการลงพื้นที่พบปะประชาชน รวมถึงการประชาสัมพันธ์และระดมคนไปฟังปราศรัยในเวทีระดับต่างๆ เป็นต้น

แผนภาพที่ 5 แสดงรูปแบบตัวอย่างการสร้างเครือข่าย 2 ระดับของผู้สนับสนุนหรือหัวหน้าของผู้นำ

รูปแบบของการจัดโครงสร้างหัวหน้าหรือผู้ประสานงานในพื้นที่อีกรูปแบบหนึ่ง คือ การใช้ระบบตัวแทนหมู่บ้านที่ทำงานร่วมกับผู้สมัครโดยตรง

ดังแผนภาพที่ 5 ทั้งนี้จะมีทีมงานหรือผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างผู้สมัครกับตัวแทนของผู้นำในระดับหมู่บ้าน ซึ่งการจัดโครงสร้างในลักษณะนี้มักใช้

กับผู้สมัครที่ไม่เน้นการพึ่งพิงกลไกของรัฐเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินการ แต่เน้นการสร้างเครือข่ายของตนเอง โดยบทบาทของแกนนำในเครือข่ายเหล่านี้ทำหน้าที่เช่นเดียวกับโครงสร้างหัวคะแนนในรูปแบบข้างต้น ทั้งนี้ด้วยความนิยมในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเครือข่ายหัวคะแนนเหล่านี้มักใช้ไลน์ ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันในการสื่อสารระหว่างกันรวมไปถึงการนำมาใช้ในการจัดทำรายชื่อสมาชิกในกลุ่มเพื่อขยายฐานผู้สนับสนุน เป็นต้น

ด้านการใช้เงินในการเลือกตั้ง กล่าวได้ว่านอกเหนือจากค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนดแล้วยังมีการใช้เงินอีกส่วนหนึ่งที่อยู่นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด ซึ่งถูกนำมาใช้ตั้งแต่ยังไม่มีมีการประกาศกำหนดวันเลือกตั้งหรือก่อนช่วงเวลาที่จะมีกฎหมายควบคุมตั้งเห็นได้จาก ในบางพื้นที่เมื่อเริ่มมีกระแสข่าวของการเลือกตั้ง ผู้สมัครบางคนก็จะไปร่วมงานต่างๆ ซึ่งการให้เงินช่วยงานถือเป็นทั้งธรรมเนียมปฏิบัติและกลยุทธ์ทางการเมือง ส่วนการแจกเสื้อหรือสิ่งของต่างๆ ที่มีรูปและชื่อของผู้สมัครนั้น ไม่พบในช่วงของการหาเสียงเลือกตั้งครั้งนี้ เนื่องจากอาจนำไปสู่ปัญหาการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งได้ (สนทนากลุ่มผู้นำชุมชน, 16 เมษายน 2562) ทั้งนี้ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชนและการสร้างกิจกรรมทางการเมืองก่อนช่วงเวลาของการเลือกตั้งยังคงมีอยู่ เช่น การจัดปุดงาน การจัดอบรม ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบของผู้สมัครที่มีเครือข่ายทางการเมืองระดับท้องถิ่นในพื้นที่ เนื่องจากแม้ในช่วงเวลาของการรัฐประหารจะไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการทำกิจกรรมในนามพรรคการเมืองจะเกิดขึ้นได้ยากแต่กิจกรรมต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโครงการที่ดำเนินการโดยการปกครองท้องถิ่นที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งกลุ่มต่างๆ ในชุมชนยังคงอยู่

แม้ผู้สมัครและผู้นำชุมชนมีความเห็นวาระดับของการแข่งขันโดยใช้เงินในการเลือกตั้งที่จังหวัดร้อยเอ็ด

ได้ลดลงไปอย่างมากแต่ถือได้ว่ายังไม่หมดไป ซึ่งการจ่ายเงินเพื่อมุ่งหวังผลคะแนนเลือกตั้ง แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ การให้ค่าตอบแทนแก่หัวคะแนนในการช่วยสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมหาเสียงของผู้สมัคร ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งผู้นำชุมชนหรือกลุ่มคนที่ผู้สมัครจัดตั้งขึ้นมาในพื้นที่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และอีกรูปแบบหนึ่งคือการจ่ายเงินให้แก่ประชาชนเพื่อจูงใจให้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัคร ได้รับการกล่าวถึงทั้งการจ่ายเป็นค่าตอบแทนในการร่วมฟังปราศรัย การจ่ายเงินก่อนหน้าวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยการกำหนดช่วงระยะเวลา และการซื้อเสียงแบบกีดกันฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเป็นวิธีการที่ฝ่ายของตนเองจ่ายเงินซื้อเสียงไปแล้ว จากนั้นจึงผลักดันให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปตรวจสอบและเผื่อระวังไม่ให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่เป็นคู่แข่งสามารถซื้อเสียงในพื้นที่นั้นได้ รวมทั้งยังมีการจ่ายเงินหัวคะแนนเพื่อนำไปแจกจ่ายต่อประชาชนหลังการเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งการนับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้งทำให้สามารถรู้ได้ถึงจำนวนคะแนนที่ผู้สมัครแต่ละคนได้รับ

อย่างไรก็ดี การใช้ระบบหัวคะแนนและการวางโครงสร้างการจัดการต่างๆ ที่กล่าวมา ถือเป็นเครื่องมือที่ให้ประโยชน์ต่อผู้สมัครในการบริหารจัดการด้านการรณรงค์หาเสียงนอกเหนือไปจากการคาดหวังถึงผลคะแนนที่ได้จากประชาชนในเขตเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีการตั้งข้อสังเกตว่าการแจกเงินให้แก่ประชาชนในการเลือกตั้ง บางครั้งเกิดจากการเรียกร้องและความคาดหวังของประชาชน เช่น เมื่อพบผู้สมัครลงพื้นที่ประชาชนบางส่วนก็จะถามถึงเงินที่จะมาแจก เช่นเดียวกับการไปร่วมฟังปราศรัยก็ยังยั้งมีประชาชนบางส่วนคาดหวังว่าจะได้รับเงินในการไปร่วมรับฟัง เป็นต้น ทั้งยังกล่าวได้ว่า การรณรงค์หาเสียงและระดมคะแนนเสียงเลือกตั้งในลักษณะของการทำงานแบบจักรกลการเมือง (political machine) ยังคงเป็นเครื่องมือที่ทรงพลัง โดยเฉพาะพรรคการเมืองขนาดใหญ่รวมทั้งเครือข่าย

ในระดับท้องถิ่น (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2558; Siripan, 2020) ประกอบกับการกระจายอำนาจและผลของการปฏิรูปการเมืองในทศวรรษ 2540 ที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายการสร้างความคະแนนเสียงระหว่างพรรคการเมืองและการเมืองท้องถิ่นเข้าด้วยกันในรูปแบบการทำงานร่วมกัน (Teamwork) ที่การเมืองระดับชาติและท้องถิ่นต่างพึ่งพาทรัพยากรซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้ง (Ockey, 2017)

ภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองที่ผลจากการรัฐประหารนำไปสู่การควบคุมความเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของพรรคการเมืองและนักการเมืองท้องถิ่น เมื่อรัฐบาลได้ให้ความสนใจและทำงานร่วมกับกลไกราชการตั้งแต่ระดับจังหวัดถึงหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ทำให้ตัวแสดงต่างๆ ภายใต้จักรกลการเมืองหรือเครือข่ายในความสัมพันธ์แบบทำงานร่วมกันระหว่างพรรคการเมืองกับการเมืองท้องถิ่นที่เคยเกาะเกี่ยวกันในอดีตมีลักษณะที่คลาไคลงหรือเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในส่วนของผู้สมัครที่สังกัดพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลหรือมีท่าทีต่อต้านการรัฐประหาร แต่ระบบอุปถัมภ์ยังคงดำรงอยู่และถือเป็นแบบแผนความสัมพันธ์หลักในท้องถิ่นถูกนำมาใช้ในการทำงานเพื่อการระดมคะแนนเสียงที่เกิดขึ้นระหว่างพรรคการเมือง ผู้สมัครและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

การหาเสียงในการเลือกตั้งครั้งนี้ ผู้สมัครได้มีการพัฒนาเนื้อหา รูปแบบและช่องทางในการสื่อสารกับ

ประชาชนผู้ลงคะแนนเสียงผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างแพร่หลาย อันเนื่องมาจากความนิยมในการใช้โทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่สามารถทำให้การเข้าถึงเนื้อหาที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงได้ง่ายที่พัฒนาจากการติดต่อระหว่างบุคคลไปสู่ระดับกลุ่ม ชุมชนและขยายวงขึ้น ซึ่งการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งถูกนำมาใช้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การเผยแพร่ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของผู้สมัครและกิจกรรมของพรรคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะการใช้เฟซบุ๊กอีกลักษณะหนึ่ง คือ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างไลน์ มาใช้ในการติดต่อประสานงานระหว่างผู้สมัคร เครือข่ายที่ช่วยรณรงค์หาเสียง และประชาชนในกลุ่มที่ให้ความนิยม นอกจากนี้ ผู้สมัครส่วนหนึ่งยังเน้นการเผยแพร่สื่อหาเสียงทางไลน์ ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างมาก เนื่องจากได้ผลดีทั้งในด้านความสะดวก ไม่มีค่าใช้จ่าย และง่ายต่อการเพิ่มสมาชิกในกลุ่มและการเผยแพร่ต่อในวงกว้าง (จรัส สรสาร, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2562) ซึ่งการใช้ Line จะได้ผลดีในแง่ของการกำหนดและระบุตัวตนของผู้รับสารได้อย่างแน่นอน ส่วนการใช้เฟซบุ๊ก ถูกให้ความสำคัญเพื่อการรับรู้เป็นหลัก ในขณะที่การตื่นตัวของประชาชนถูกกระตุ้นจากการนำเสนอผ่านข่าวหรือรายการโทรทัศน์และสื่อสังคมออนไลน์ แต่การหาเสียงเป็นการสร้างการรับรู้และทำความรู้จักกับผู้สมัคร ทั้งนี้แม้ว่าจะมีการทำสื่อหรือสร้างสรรค์เนื้อหาผ่านช่องทางต่างๆ เป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันได้ว่าประชาชนจะเลือกตั้งได้ (ดวงรัตน์ วงศ์เวไนย, สัมภาษณ์, 18 เมษายน 2562)

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนการนำเสนอเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก) ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2561 – 23 มีนาคม 2562

ชื่อผู้สมัคร	พรรคที่สังกัด	วันที่เปิดใช้เพจ	จำนวนผู้ติดตาม	จำนวนครั้งการนำเสนอ กิจกรรมการลงพื้นที่ของผู้สมัคร	จำนวนครั้งของการนำเสนอ นโยบายหาเสียงของพรรค	คะแนนเสียงที่ได้รับ
อนุรักษ์ จูริมาศ	ชาติไทยพัฒนา	21 ธันวาคม 2561	3,954	76	3	44,899
ดวงรัตน์ วงศ์เวไนย	พลังประชารัฐ	22 กรกฎาคม 2561	3,711	337	21	18,408
ทินกร อ่อนประทุม	ประชาธิปัตย์	16 กันยายน 2554	1,718	488	57	7,079
จิราพร สินธุไพร	เพื่อไทย	22 ธันวาคม 2561	1,519	84	27	58,842
บุญยรัตน์ อาษาศึก	รวมพลังประชาชาติไทย	12 มีนาคม 2562	90	16	-	390
ด.ด.สัมพันธ์ บุตรพรม	เสรีรวมไทย	3 ธันวาคม 2561	89	48	7	1,708
ปยุณปวีร์ เขตวิจารย์	เศรษฐกิจใหม่	30 มกราคม 2562	73	5	71	422

จากตารางข้างต้นแสดงจำนวนการนำเสนอเนื้อหาบนเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2561 – 23 มีนาคม 2562 ของผู้สมัครที่นำมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาพบว่า ผู้สมัครให้ความสำคัญกับการนำเสนอกิจกรรมการลงพื้นที่ของตนเองมากกว่าการนำเสนอเนื้อหาหาเสียงของพรรค นอกจากนี้ยังพบว่า คะแนนที่ผู้สมัครได้รับในการเลือกตั้งนั้นมีจำนวนมากกว่าจำนวนผู้ติดตามในหน้าเฟซบุ๊ก ที่จัดทำขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากผู้สมัครถึงผลของการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับคะแนนนิยมในการเลือกตั้งว่า การลงพื้นที่ของผู้สมัครและการรับสารจากสถานีโทรทัศน์ช่องหลัก ส่งผลต่อการรับรู้ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ในต่างจังหวัดมากกว่าสื่อสังคมออนไลน์ แต่จำเป็นต้องมีช่องทางนี้ไว้เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และรองรับการเข้าถึงของ

ประชาชนที่มีต่อสื่อรูปแบบนี้ (ดวงรัตน์ วงศ์เวไนย, สัมภาษณ์, 18 เมษายน 2562 ; จิราพร สินธุไพร, สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2562)

กรณีของพรรคอนาคตใหม่ ถูกการกล่าวถึงในแง่ที่คะแนนเสียงที่ได้รับเป็นผลมาจากพลังของสื่อสังคมออนไลน์ (Anyarat, 2019) พบว่า การหาเสียงหรือสร้างความนิยมจากการนำเสนอเนื้อหาหาเสียงและความเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ของพรรคการเมืองจากส่วนกลางและการนำเสนอข่าวของสื่อต่างๆ มีอิทธิพลต่อผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าการติดป้ายหรือรณรงค์โดยผู้สมัครในเขตเลือกตั้งโดยตรง อย่างไรก็ตาม คะแนนที่พรรคอนาคตใหม่ได้รับในการเลือกตั้งครั้งนี้ ได้ส่งผลต่อการปรับตัวของพรรคการเมืองต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์มองว่าพรรคจำเป็นต้องพัฒนาการเผยแพร่

ประชาสัมพันธ์และยกระดับการใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัยทั้งในการสร้างช่องทางและการผลิตเนื้อหาที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและกระแสสังคมที่เกิดขึ้น (นภาพร พวงซ้อย, สัมภาษณ์, 3 มิถุนายน 2562) ในขณะที่ผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทยมีความเห็นว่าการสำเร็จของพรรคอนาคตใหม่ทำให้มีความจำเป็นอย่างมากในการสร้างเครือข่ายที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาทำงานร่วมกับพรรคให้มากขึ้น ซึ่งการมีเครือข่ายผู้สนับสนุนพรรคที่ครอบคลุมในทุกกลุ่มอายุจะทำให้การทำงานในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น (จิราพร สินธุไพร, สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2562)

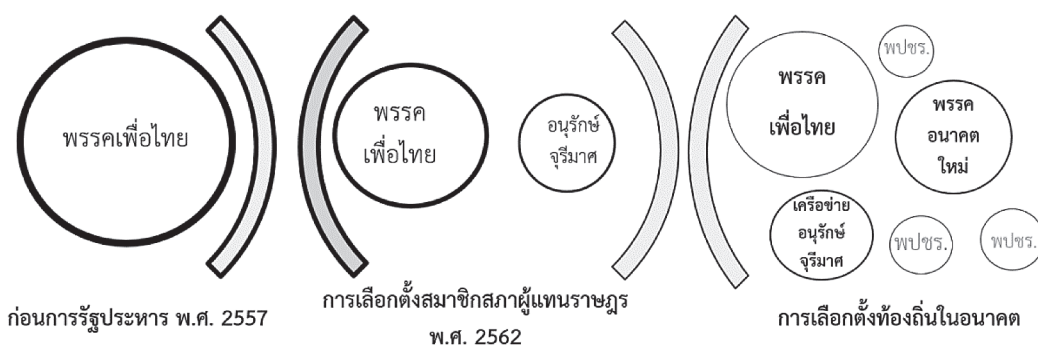
แนวโน้มการเมืองหลังการเลือกตั้งในจังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์และลักษณะของการแข่งขันทางการเมืองในจังหวัดร้อยเอ็ดในอนาคต โดยเฉพาะการเมืองระดับท้องถิ่น ดังเห็นได้จากภายหลังการรับรองผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต ได้มีการประกาศตัวลงสมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดของนายเศกสิทธิ์ ไวนิยมพงศ์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด พรรคเพื่อไทย ซึ่งการประกาศตัวอย่างเป็นทางการในครั้งนี้มีความแตกต่างจากการเลือกตั้ง

ระดับท้องถิ่นที่ผ่านมา กล่าวคือ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้สมัครในฐานะที่เป็นตัวแทนจากพรรคเพื่อไทย ซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งจากผู้นำพรรค สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและนักการเมืองคนสำคัญในสังกัดพรรคเพื่อไทยทุกคนในจังหวัดร้อยเอ็ดอย่างเป็นเอกภาพ

การประกาศตัวในครั้งนี้ไม่ใช่แค่การนำเสนอภาพของผู้สมัครที่เป็นเพียงผู้ที่มีสายสัมพันธ์หรือใช้สัญลักษณ์ของพรรคการเมืองใดเพื่อการหาเสียงดังที่ผ่านมาในอดีต แต่เป็นการให้ความสำคัญอย่างมากต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นของพรรคเพื่อไทย เนื่องมาจากกลไกองค์กรปกครองท้องถิ่นมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่ไม่สามารถเป็นพรรครัฐบาล (นิรมิต สุจารี, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2562) ในขณะที่พรรคการเมืองอื่นๆ นั้น ด้วยข้อจำกัดของการเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็กและเป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ซึ่งไม่มีฐานสมาชิกหรือทุนของพรรคในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ได้มากนักมีแนวโน้มจะยุติบทบาททางการเมือง เช่นเดียวกับสมาชิกที่มีศักยภาพและได้รับคะแนนเสียงในระดับที่น่าสนใจจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา มีแนวโน้มของการย้ายสังกัดพรรคการเมืองเพื่อสร้างโอกาสในการลงสมัครเลือกตั้งท้องถิ่นระดับต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

แผนภาพที่ 6 แสดงภาพจำลองการครองพื้นที่ในการเลือกตั้งของจังหวัดร้อยเอ็ด

จากที่นำเสนอข้างต้น นำไปสู่การทดลองเสนอภาพจำลองการครองพื้นที่ในการเลือกตั้งของจังหวัดร้อยเอ็ด ดังแผนภาพที่ 6 เห็นได้ว่า ก่อนการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 พรรคเพื่อไทยได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในทุกเขตเลือกตั้ง ผิดกับการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่สนับสนุนโดยพรรคเพื่อไทย อันเป็นยุคสมัยที่การศึกษาของอรอนงค์ ชัยโพธิ์กลาง และศรัณย์ จิระพงษ์สุวรรณ (2558) เรียกว่า ยุคประชานิยมที่มีความเด่นชัดนับตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา จากนั้นเมื่อพิจารณาจากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งพรรคเพื่อไทยได้รับเลือกตั้งจำนวน 6 เขต ส่วนเขตเลือกตั้งที่ 1 เป็นชัยชนะของนายอนุรักษ จุริมาศ สังกัดพรรคชาติไทยพัฒนา ซึ่งแนวการวิเคราะห์นี้ให้ความสำคัญกับนายอนุรักษ ในฐานะตัวบุคคลและความเข้มแข็งของตระกูลการเมืองมากกว่าพรรคการเมือง รวมไปถึงคะแนนนิยมที่พรรคพลังประชารัฐและพรรคอนาคตใหม่ได้รับเป็นจำนวนมากในแต่ละเขตเลือกตั้ง ในขณะที่คะแนนเสียงของผู้สมัครพรรคเพื่อไทยมีระดับที่ลดลงในแต่ละเขตเลือกตั้ง ทำให้ร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดที่กลับไปสู่การเมืองแบบพื้นที่เปิดซึ่งนักการเมืองหรือกลุ่มการเมืองต่างๆ มีโอกาสเข้ามาแข่งขันโดยความนิยมไม่ได้ถูกผูกขาดที่พรรคหรือกลุ่มการเมืองใดดังที่เคยเกิดขึ้นก่อนที่จะเข้าสู่ยุคประชานิยมดังที่กล่าวถึงข้างต้น

นอกจากนี้แล้วการคาดการณ์ต่อสถานการณ์การแข่งขันทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ตั้งแต่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งผลจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า ความนิยมของประชาชนต่อพรรคพลังประชารัฐในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดนั้น มีน้อยกว่าความนิยมที่มีต่อผู้สมัครในฐานะตัวบุคคล ประกอบกับหลังจากการเลือกตั้งไม่พบความเคลื่อนไหวใดๆ จากผู้สมัครของพรรคหรือแกนนำพรรคใน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการวางแผนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมนัก เมื่อเปรียบเทียบกับพรรคเพื่อไทยและพรรคอนาคตใหม่ที่แม้จะถูกยุบพรรคแล้วก็ตามแต่ กลุ่มผู้สมัครและผู้สนับสนุนพรรคยังคงดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อไป อีกทั้งด้วยลักษณะของการรวมกลุ่มผู้สมัครของพรรคพลังประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ดที่มาจากกลุ่มการเมืองภายในพรรคที่แตกต่างกันและไม่ปรากฏภาพของการทำงานร่วมกันที่เข้มข้นมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้สมัครของพรรคเพื่อไทย อีกทั้งผู้สมัครส่วนใหญ่ต่างมีฐานเสียงในพื้นที่ของตนเอง ทำให้มีแนวโน้มว่ากลุ่มผู้สมัครของพรรคพลังประชารัฐจะให้การสนับสนุนหรือมีบทบาทในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเฉพาะในเขตเลือกตั้งที่เป็นฐานเสียงของตนเองมากกว่าการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นของพรรคในจังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อเป็นเช่นนี้จะทำให้ลักษณะกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่สนับสนุนโดยผู้สมัครของพรรคพลังประชารัฐมีลักษณะที่กระจายตัวแยกออกจากกันมากกว่ารวมตัวกันดังที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาของการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

บทสรุปและข้อเสนอต่อการพัฒนาการเลือกตั้ง

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่า จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นตัวอย่างหนึ่งของพื้นที่ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในภาพรวมให้ความสำคัญกับพรรคการเมืองมากกว่าผู้สมัคร โดยพรรคการเมืองนั้นเป็นพรรคที่มีฐานมวลชนและวางบทบาทของตนในฐานะพรรคการเมืองที่สนับสนุนประชาธิปไตย ดังที่เห็นได้จากผลการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งส่วนใหญ่ที่พรรคเพื่อไทยและผู้สมัครกลุ่มเดิมยังคงได้รับการเลือกตั้ง รวมไปถึงคะแนนเสียงจำนวนมากที่พรรคอนาคตใหม่ได้รับซึ่งไม่ได้เป็นเพียงคะแนนเสียงในฐานะพรรคการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสวงหาทางเลือกใหม่ของประชาชนที่แสดงให้เห็นว่าความนิยมต่อพรรคการเมืองเดิมที่

หล่อเลี้ยงด้วยอุดมการณ์หรือประโยชน์ที่เคยได้จากนโยบายในอดีตได้กลายเป็นตัวอ่อนส่งผลกระทบต่อการทำงานของพรรคการเมืองต่างๆ ที่มีอยู่เดิมรวมถึงเป็นบทเรียนให้กับพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อย่างไรก็ดี แม้ว่าสถานการณ์โดยภาพรวมในการจัดการเลือกตั้งที่จังหวัดร้อยเอ็ดจะดำเนินไปอย่างราบรื่น และการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างเรียบร้อยและไม่ปรากฏข้อร้องเรียนที่เป็นกลายวาระสำคัญเช่นที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ ก็ตาม แต่จากประเด็นปัญหาและข้อวิจารณ์ต่อกฎใหม่และการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการจัดการเลือกตั้งซึ่งเป็นบทเรียนที่ได้จากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนี้ ได้แก่

(1) ความหลากหลายของคณะกรรมการประจำเขตเลือกตั้ง เนื่องจากคณะกรรมการส่วนใหญ่มาจากข้าราชการฝ่ายปกครองส่วนภูมิภาค เช่น นายอำเภอและปลัดอำเภอ เป็นต้น ซึ่งการมีหลายบทบาทของข้าราชการเหล่านี้ในช่วงของการเลือกตั้ง อีกทั้งภายใต้บรรยากาศทางการเมืองที่มักตั้งคำถามต่อการวางตัวเป็นกลางของข้าราชการ ทำให้การสร้าง ความหลากหลายในเชิงของกลุ่มอาชีพหรือสังกัดของผู้ปฏิบัติงานในฐานะคณะกรรมการประจำเขตเลือกตั้งควรเป็นประเด็นที่น่าไปสู่ข้อพิจารณาต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ข้าราชการส่วนท้องถิ่นได้เข้าไปเป็นกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง จะเป็นโอกาสในการสร้างประสบการณ์ในการทำหน้าที่เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นได้

(2) การสร้างกลไกตรวจสอบการกระทำผิดในเชิงรุก กล่าวได้ว่า ข้อจำกัดในการทำงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ส่วนหนึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่ามาจากความไม่ชัดเจนในเรื่องการกำหนดแนวปฏิบัติจากคณะกรรมการการเลือกตั้งในส่วนกลาง

ซึ่งมีผลต่อการกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการหาเสียงของผู้สมัครที่อาจนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งเนื่องจากมีข้อห้ามที่บัญญัติใหม่หลายประการ ทั้งนี้ นอกเหนือจากการแสวงหาความร่วมมือและอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลให้แก่องค์กรเอกชนในการทำหน้าที่สังเกตการณ์การเลือกตั้งให้ดียิ่งขึ้นแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและผู้ตรวจการการเลือกตั้งควรปรับบทบาทในการทำหน้าที่ตรวจสอบการกระทำหรือเก็บหลักฐานการกระทำผิดของผู้สมัครในเชิงรุกมากยิ่งขึ้น เนื่องมาจากอำนาจหน้าที่ในการทำสำนวนฟ้องคดีกระทำผิดกฎหมายการเลือกตั้งจะเป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาของศาล

ด้านข้อเสนอต่อการพัฒนาการจัดการเลือกตั้งนั้น อาจไม่สามารถมุ่งไปที่ประสิทธิภาพในการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ในระดับจังหวัดและหน่วยเลือกตั้ง โดยละเอียดถึงโครงสร้างหลักในการกำหนดแนวทางการเลือกตั้งอันเป็นผลจากการปฏิรูประบบการเลือกตั้ง ซึ่งกล่าวได้ว่าผลจากการเลือกตั้งในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการปฏิรูปควรดำเนินการต่อไปเพื่อแสวงหาวิธีการที่เปิดโอกาสให้การตัดสินใจเลือกของประชาชนเป็นไปโดยเสรี และส่งเสริมให้สนามแข่งขันในการเลือกตั้งเป็นของผู้เล่นทุกคนทั้งในรูปแบบพรรคการเมืองและผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่มีความเชื่อมั่นได้ว่าจะไม่ถูกแทรกแซงด้วยเงื่อนไขทางการเมืองใดๆ รวมไปถึงกระบวนการตรวจสอบและระบบงานยุติธรรมที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง (Erlano & Gadaingan, 2016, p. 396)

ในขณะที่การพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาพรรคการเมืองไทยภายใต้ความเป็นประชาธิปไตยที่ยังไม่ตั้งมั่น ยังเป็นโจทย์สำคัญที่ต้องพิจารณาออกไปกว่าการแสวงหาแนวทางเพื่อสร้างความเข้มแข็งหรือการเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคการเมืองไทยที่มอง

พรรคการเมืองและนักการเมืองจากการเลือกตั้ง รวมทั้ง
ข้อถกเถียงต่อคุณภาพของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในฐานะ
ศูนย์กลางของปัญหาเท่านั้น (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2555)
หากแต่ยังต้องให้ความสำคัญต่อข้อจำกัดอันเป็นผลจาก

รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ.2560 รวมถึง
การออกแบบสถาบันทางการเมืองในปัจจุบันที่ถูกตั้ง
คำถามอย่างมากต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยของไทย
ในอนาคต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- โกวิท อ่อนประทุม. ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด เขต 1 พรรคพลังเมืองไทย (20 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
- จำรัส สรสาร. ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด เขต 2 พรรคอนาคตใหม่. (20 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
- จิรวรรณ สิทธิศักดิ์. ประธานผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด. (31 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
- จิราพร สินธุไพร. ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ด เขต 5 พรรคเพื่อไทย. (8 กรกฎาคม 2562). สัมภาษณ์.
- ดวงรัตน์ วงศ์เวไนย. ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด เขต 4 พรรคพลังประชาชน. (18 เมษายน 2562). สัมภาษณ์.
- ทวีวัชรวงศ์ นาเมืองรักษ์. ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเศรษฐกิจใหม่ เขต 5 จังหวัดร้อยเอ็ด. (26 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
- นภาพร พวงซ้อย. ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ด เขต 1 พรรคประชาธิปัตย์. (3 มิถุนายน 2562). สัมภาษณ์.
- นิรมิต สุจारी. ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด เขต 3 พรรคเพื่อไทย. (28 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (บรรณาธิการ). (2555). *การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้ง : วาทกรรม อำนาจและพลวัตชนบทไทย*. กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกัน.
- บุญณัฏฐ์ เขตวิจารณ์. ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเศรษฐกิจใหม่ เขต 3 จังหวัดร้อยเอ็ด. (26 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
- สนทนากลุ่มผู้นำชุมชน เขตเลือกตั้งที่ 4 อำเภอทุ่งเขาหลวง จ.ร้อยเอ็ด. (2 มิถุนายน 2562).
- สนทนากลุ่มผู้นำชุมชน เขตเลือกตั้งที่ 7 อำเภอเกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด. (16 เมษายน 2562).
- สมเกียรติ ชัยคณารักษ์กุล. อดีตประธานหอการค้าจังหวัดร้อยเอ็ด. (24 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
- สัมพันธ์ บุตรพรม. ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด เขต 5 พรรคเสรีรวมไทย. (17 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
- สุรพงษ์ แสงเรณู. อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. (1 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
- อรรถสิทธิ์ พานแก้ว และคณะ. (2562). *รายงานผลเบื้องต้นของการสำรวจ: การเลือกตั้งและทัศนคติต่อประชาธิปไตย และการเมืองไทยของผู้เลือกตั้งครั้งแรก (First-time voters)*. สืบค้นจาก <http://www.polsci.tu.ac.th/fileupload/529/900.pdf> (15 มิถุนายน 2562).

อรอนงค์ ช้ายโพธิ์กลาง และศรัณย์ จิระพงษ์สุวรรณ. (2558). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ภาษาอังกฤษ

Anyarat, C. (2010). Thai Electoral Campaigning: Vote-Canvassing Networks and Hybrid Voting. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*. 29(4), pp. 67-95.

Erlano, L & Gadaingan, Kr, (Eds). (2016). *Electoral Challenges in Asia Today*. Bangkok: The Asian Network for Free Elections: ANFREL.

Jordan, J. (2017). *The Effect of Electoral Competitiveness on Voter Turnout*. Retrieved from URL https://cedar.wvu.edu/wvu_honors/43 (30 August 2019)

Kitschelt, H. and Kselman, D. (2012). Economic Development, Democratic Experience, and Political Parties' Linkage Strategies. *Comparative Political Studies*. 46 (11), pp. 1453–1484.

Norris, P. (2004). *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior*. New York: Cambridge University Press.